

Тема: Євген Гуцало. Основні відомості про письменника. Вічне протистояння добра і зла – наскрізна тема світового мистецтва. Порухення теми в оповіданні «Лось».

Мета: навчальна – ознайомити учнів із цікавими епізодами з життя письменника, навчати визначати тему твору, удосконалювати вміння переказувати сюжет тексту;
виховна – виховувати любов до природи, високі моральні риси, естетичне сприйняття прозового слова;
розвивальна – розвивати вміння виділяти в тексті й пояснювати найбільш вражаючий фрагмент, давати власну оцінку зображуваному.

Цілі: учні знають: біографічні відомості про письменника, зміст оповідання «Лось», його жанрові особливості, тему, імена героїв, засоби виразного читання.

Учні вміють: виразно читати й переказувати; визначати тему, жанрові особливості твору, розповісти про епізод, який найбільше вразив, пояснити причину.

Обладнання: портрет Є. Гуцала, текст оповідання, ілюстрації до твору.

Перебіг уроку

*Що ж це сталося з нами, люди?
Це ж як так, то нічого не буде:
Ні річок, ні гаїв, ні криниць,
Ні комах, ані звірів, ні птиць*

*З. Кучерява
Моя рука ніколи і нікому
Ні кривди, ні біди не принесе.
Д.Павличко*

*Так треба жити, щоб
Нікому зла не чинити.
Народна мудрість*

I. Мотиваційний етап.

1. З'ясування емоційної готовності (графічне зображення настрою).
2. Актуалізація суб'єктного досвіду (Озвучення очікуваних результатів:
«Чого я очікую від сьогоднішнього уроку? Від ознайомлення з творчістю Є.Гуцала?»)

II Цілевизначення і планування.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Характеристика письменника за його портретом.

Сьогодні ми познайомимось з надзвичайно цікавим письменником. Майже вся його творчість була присвячена природі, закликала бережливо ставитися до всього, що є на землі. Ще з дитинства Євген Гуцало звертав увагу на найтонші, найніжніші відтінки і рідного слова, і шовковистих трав.

Друзі жартома розповідали, що коли Євген Пилипович проходив вранішніми вулицями Києва, то пташки завмирили, переставали співати, а потім спурхували йому на плече – природа тонко відчувала і його прекрасну душу доброї людини, і талант справжнього митця. Зверніть увагу на портрет письменника. Стрімка, летюча постать, задумливі каро-зелені очі, у руках газета або журнал.

2. Опрацювання матеріалу про життєву долю митця.

Повідомлення учнів:

- 1) Євген Павлович Гуцало народився 14 січня 1937 року в селі Старий Животів Вінницької області. Його батьки вчителювали: тато викладав українську мову й літературу, а мама – хімію й біологію. Дитинство майбутнього письменника було обпалене війною. Серед перших книжок Євгена була Біблія. Ще не вміючи читати, хлопчик ознайомився з цією книгою, що стала для нього згодом втіленням мудрості. Якось само собою склалося, що творити Євген почав дуже рано. Ще в молодших класах учні писали твір на вільну тему. У класі, де навчався хлопчик, українську мову викладав батько. І коли він прочитав Євгенів твір, то на весь клас запитав: «Ти оце звідки списав?»
- 2) Пробувати себе в літературі Євген Гуцало почав дуже рано. Десь у 3-4 класі. За хатою, в кущах бузку, писав вірші, оповідання. Писав, клеїв у конверти і відсилав. Але жоден журнал чи газета не надрукували ні одного його рядочка. Та хлопець твердо вирішив стати журналістом. Багато читав. Про шкільне дитинство Є. Гуцало пізніше розповість у своїх творах: повісті «Сільські вчителі», «Шкільний хліб», «У гаї сонце зацвіло».
- 3) У 1959 році майбутній письменник закінчив Ніжинський педагогічний інститут, але мріяв стати журналістом, тому працював у редакціях газет, а згодом повністю присвятив себе письменницькій діяльності. У 1962 році вийшла I збірка його оповідань «Люди серед людей». Про неї прозвучали схвальні відгуки. Відтоді одна за одною виходили нові збірки письменника: «Яблука з осіннього саду» (1964), «Скупана в любистку» (1965), «Хустина шовку зеленого» (1966), «Запах кропу» (1969).
- 4) Євген Гуцало багато писав для дітей: «Олень Август» (1965), «3 горіха зерня» (1969), «Дениско» (1973), «Пролетіли коні» (1984). Євген Гуцало – лауреат Державної премії України імені Т. Шевченка.

Учитель. То хто ж він, Євген Гуцало? (складання «Доміно»)

Євген Гуцало – письменник (прозаїк і поет) – журналіст – дослідник – захисник природи – правдолюб.

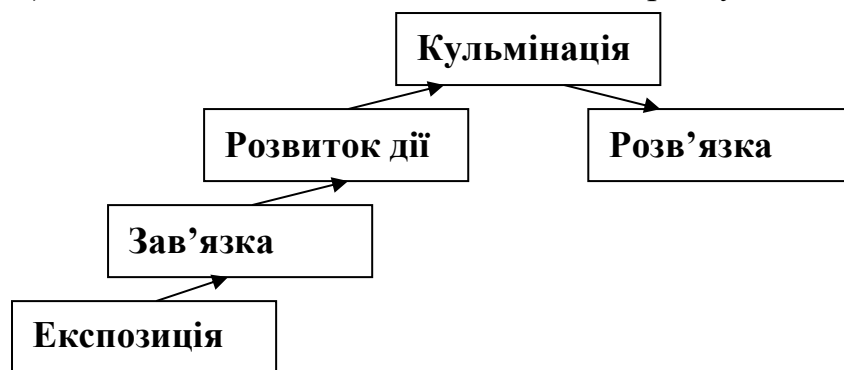
IV. Учитель. Протягом усього періоду вивчення літератури у 5 класі ми читали твори, у яких зовнішній світ постає красивим, безмежно чарівним і загадковим. Але чи завжди це так у реальному житті?

Адже і казки, і твори на історичні теми розповідали про вічну боротьбу добра і зла, але там усе закінчувалося щасливо. Сьогодні ми будемо читати оповідання «Лось». Воно розкриває розмаїття зовнішнього світу, болючі суперечності чорного і білого, правди і кривди. Це оповідання вчить співпереживати, бути чутливим до чужої біди, спонукає боротися зі злом, гартувати свій характер.

Діти, перед нами – непрсте оповідання, його кінець насправді не такий, як би нам хотілося. Але ж природа беззахисна перед жорстокістю людини, і ми маємо не просто знати про це, а й відчувати і пам'ятати. Розуміти і бачити кожне слово – нелегко, але потрібно.

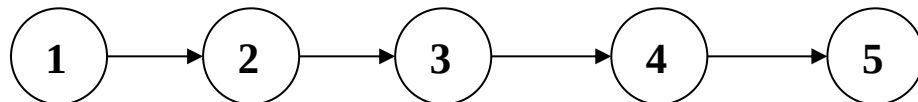
1) Читання оповідання.

2) Довести, що «Лось» - оповідання, користуючись схемою:

3) Робота у творчих групах

Проблемні запитання. 1. Що сприяло духовному розвитку хлопчиків-підберезників?

2. Що призвело Шпичака до духовного падіння?

1. Поїхали по дрова .	1. Мав рушницю.
2. Залишили коня на узліссі .	2. Вистежував за лосем.
3. Побачили лося, допомогли йому вибратися .	3. Насміявся з дітей .
4. Переживали за Лося .	4. Постріл.
5. Осуджували дядька Шпичака.	5. Втрата гармонії між природою і собою.

4) Закріплення вивченого.

Гра «Вірю - не вірю»

Троє хлопчиків поїхали до лісу *(не вірю)*

Дядько Шпичак має гвинтівку *(вірю)*

Лось потрапив у ополонку *(вірю)*

Дядько Шпичак хоче його врятувати *(не вірю)*

Підберезники сокирою прорубують лід *(вірю)*

5) Акродиктант за оповіданням Є. Гуцала «Лось»

1. Льодяну пастку лісовому велетню підготувала...
2. На обіцянку Шпичака віддати м'ясо та роги вбитого лося хлопчики навіть не ...
3. Старший хлопчик рубав лід, прокладаючи хід до...
4. Зляканий Шпичак спочатку ступив один крок, другий, а тоді побіг....
5. Лід хлопчики почали прорубувати в напрямку від....
6. Заскучавши сама, з лісу вийшла їхня...
7. (Скільки) хлопчики вийшли з лісу на берег і спинилися.
8. Сокира в його руках не ...
9. Яким поглядом уп'явся старший хлопчак у підпалкувате обличчя дядька Шпичака біля тіла вбитої тварини?
10. По тілу полоненої в ополонці тварини час від часу пробігали...
11. Раніше у тайзі мисливці врятували лося, почувши вовчу...
12. Просто не вірилося, що такого великого звіра можна пострілом....

Ключі: 1.Річка 2.Обернулися 3.Берега. 4.Навздогінці. 5.Ополонки. 6.Конячина. 7. Два. 8.Закуняла. 9.Ненавидячим. 10.Дрижаки. 11.Погоню. 12.Звалити

Із кожного слова –відповіді випишіть третю літеру і прочитайте назву книги, до якої внесено назви рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин

Рефлексивно-оцінюючий етап

Саморефлексія щодо очікувань. Самооцінювання та взаємооцінювання роботи на уроці.

Домашнє завдання: на вибір:

- а) підготувати характеристику персонажів;
- б) написати продовження описаної пригоди;
- в) скласти розповідь за змістом оповідання «Лось» для гри «Вірю – не вірю».

Тема: Євген Гуцало. Оповідання «Лось». Вічне протистояння добра і зла – наскрізна тема світового мистецтва. Порухення цієї теми в оповіданні «Лось». Співчуття і милосердя – шлях до перемоги добра.

Мета: показати вічну боротьбу добра і зла в оповіданні, виховувати доброту, співчуття, милосердя, розвивати логічне мислення, вміння давати власну оцінку прочитаному.

Цілі. Учні знають: зміст оповідання «Лось», його жанрові особливості, тему, імена героїв.

учні вміють: виразно читати й переказувати; визначати тему, жанрові особливості твору, розповісти про епізод, який

найбільше вразив, пояснити причину.

Обладнання: портрет письменника, тлумачний словник, ілюстрації до твору.

Перебіг уроку

*Хоч і маленький, зрозумів я все:
Моя рука ніколи і нікому
Ні кривди, ні біди не принесе!
Д.Павличко*

I. Установчо-мотиваційний етап

Учитель. Ось ще один урок української літератури за розкладом. Проте, сподіваюся, не за розкладом ваші почуття, думки, переживання, побажання.

1.Аутотренінг:

*Я – школяр.
Я – особистість.
Я думаю, я мислю.
Я хочу знати більше!*

Учитель. Сьогодні ми будемо працювати над оповіданням Є.Гуцала «Лось». Ви прочитали вдома це оповідання, і сьогодні наше завдання – осмислити важливість людського життя, з'ясувати, в чому полягає його цінність і що спонукає людину вже в дорослому віці озиратися інколи назад, у країну спогадів про дитинство, по-новому оцінюючи те, що відбувалося чи то з самим автором, чи з його однолітками...

2.Ваші враження від прочитання твору.

1. Гра «Літературна торбинка»

Учитель пропонує дітям назвати тварин чи птахів, які є дійовими особами в художніх творах. Перший починає «Лось», другий «Лис» і т.д. Виграє той, хто назбирає найбільше відповідей.

2.«Ланцюжок»

Отже, «Лось» - це твір про...(вислуховуємо думки учнів, аналізуємо їх, визначаємо тему твору)

3. Робота в групах. Розшифруй прислів'я.

кай	ли	до	биш
6	10	3	2

хо	зро	на	вді
11	2	12	8

бро	єш	ся	не
4	9	7	5

вай	ся	чу
-----	----	----

II. «Карусель»

Добро – це почуття й усвідомлення людиною своєї здатності творити благо.

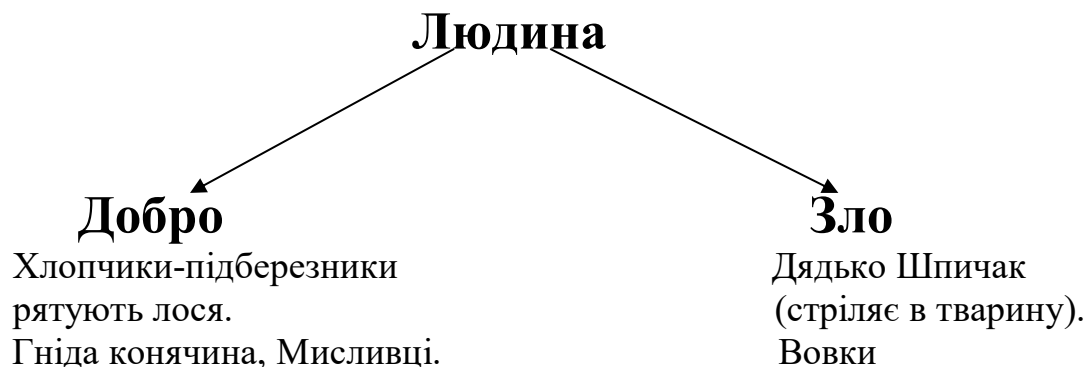
Зло – це почуття й усвідомлення людиною своєї здатності чинити шкоду.

4.Робота з текстом (бесіда, поєднана з вибіркоvim читанням):

- Чи можна лося назвати головним героєм оповідання?
- Чи боявся лось людей? Чому ви так вважаєте?
- Зачитайте опис лося. Як автор ставиться до тварини? З чого це видно?
- Чому письменник кілька разів описує роги лося? Зачитайте і порівняйте ці описи.
- Чим вони відрізняються?
- Які художні засоби використовує Є.Гуцало, описуючи лісового велетня?
- Якими людськими рисами наділяє автор тварину? З якою метою?
- Як би ви діяли, опинившись на місці хлопчиків?
- Знайти і зачитати описи природи, визначити їх роль у творі.
- «Оживлення» тексту (усне малювання у парах)

4.Підбиття підсумків.

- а) Технологія «Займи позицію» (місце людини у світі природи)

- б) Складання інформаційного грона:

- в) Переказ епізодів, що найбільше сподобалися.

Домашнє завдання: підготувати характеристику персонажів, намалювати ілюстрації, скласти і записати кінець оповідання.

Тема: Образи хлопчиків, їхня невідступність у захисті гуманних переконань. Великий світ природи і місце людини у ньому.

Мета: навчальна – вчити учнів характеризувати образи, давати власну оцінку зображуваному, удосконалювати вміння виразно читати описи природи;

виховна – виховувати усвідомлення турботи про світ природи і рідних людей як неодмінну рису гуманної, гідної поведінки;

розвивальна – міркувати про великий світ природи і людини в ньому, про добро і зло, любов і милосердя.

Цілі. Учні знають: риси характеру героїв, особливості опису картин природи, їхнє значення для розкриття задуму автора, особливості читання опису природи.

учні вміють: характеризувати героїв оповідання, давати оцінку їхнім учинкам, рисам характеру, відтворювати під час читання прекрасне і потворне, добро і зло, виразно читати описи природи і виділяти в них деталі, «оживлювати» текст, висловлювати власне судження про місце людини у світі природи, довести жанрову приналежність твору, визначати його тему.

Обладнання: підручник, портрет письменника, схема аналізу художнього образу.

Перебіг уроку

*І хто б там що кому не говорив,
А згине зло і правда переможе!*

Ліна Костенко

*У цьому світі є тільки одна річ,
перед якою повинні схилитися, -
це геній, і одна річ, перед якою
слід упасти на коліна, - це
доброта.*

Віктор Гюго

*Людської треба доброти,
Щоб цвіт з'явився на калині,
Щоб ночі в ранок перейти,
Щоб соловейко тьохкав, -нині
Природі, звірові, людині
Людської треба доброти*

В. Романюк

I. Мотиваційний етап

- 1.) З'ясування емоційної готовності учнів до уроку («Світлофор»)
- 2.) Актуалізація суб'єктного досвіду (робота з асоціаціями: зобразити кольором почуття, які виникли під час читання оповідання Є.Гуцала «Лось»).

II. Цілевизначення і планування

- 1.) Формування власних цілей уроку з подальшим обговоренням у трійках.

III. Опрацювання навчального матеріалу

- 1.) Перевірка знання змісту оповідання:

Літературний диктант:

1. Коли відбуваються події, описані у творі? *(напровесні)*
 2. Що трапилося з лосем? *(провалився в ополонку)*
 3. Хто врятував лося від вовчої зграї? *(мисливці)*
 4. Де лося переслідували вовки? *(у тайзі)*
 5. Де відбуваються події, відображені в оповіданні? *(у заповіднику)*
 6. Хлопчики-підберезники прийняли спочатку лося за... *(собаку, що купається в ополонці)*
 7. Чи боявся лось людей? *(ні)*
 8. Конячку хлопці залишили де? *(на узліссі)*
 9. Чому лось упав? *(в нього стріляли)*
 10. Кого зустріли хлопчики у лісі? *(дядька Шпичака)*
 11. Чому дядько обіцяв хлопчикам і м'ясо, і роги з лося? *(боявся)*
 12. Чого однаково хотіли і дядько, і хлопчики? *(щоб лось ожив)*
- 2.) Робота в трійках. Характеристика персонажів.

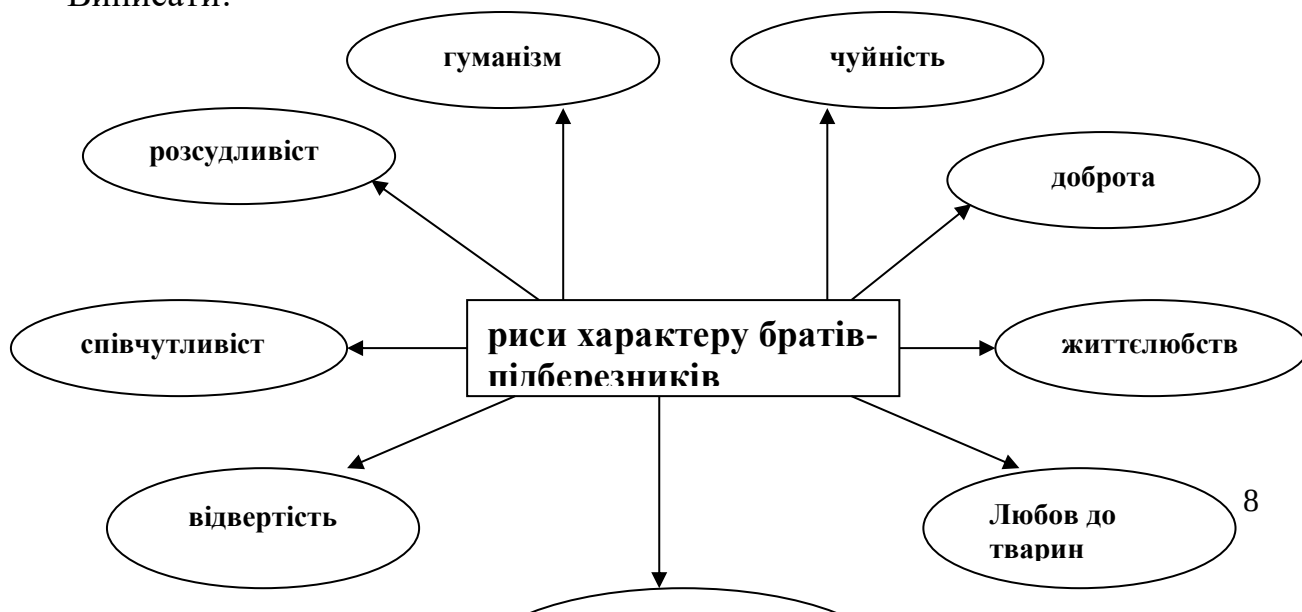
- а) Заповнення таблиці:

	Брати-підберезники	Дядько Шпичак
Портрет		
Вчинки		
Риси характеру		

- б) презентація результатів (по одному представнику від кожної трійки).

- в) створення асоціативних портретів героїв твору та їх коментар.

Виписати:

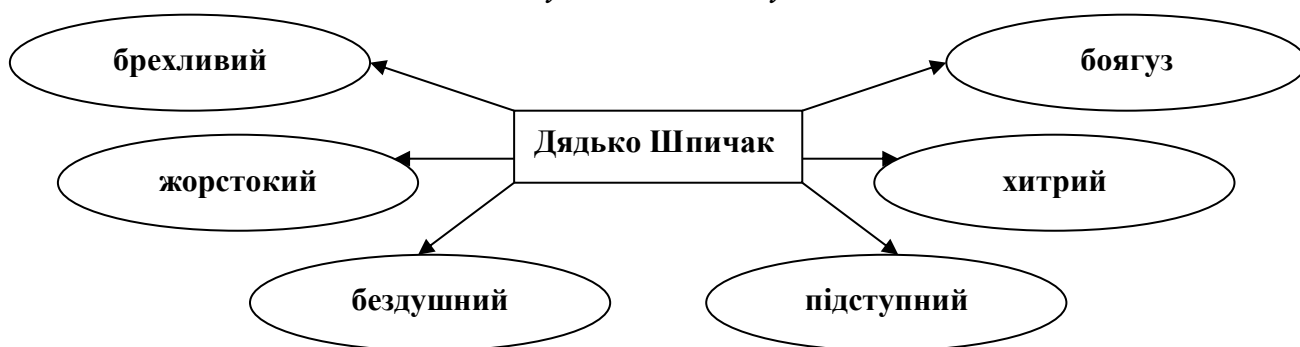
А як поставилися хлопці до злочину, скоєного Шпичаком? Чому герої не злякалися погроз дядька?

«Мікрофон»:

- якими у майбутньому ви бачите хлопців-підбerezників?
- як автор ставиться до своїх героїв?
- Чи хотіли б ви стати такими, як ці брати?

Учитель. Повною протилежністю юних героїв є їх рідний дядько Шпичак. Як характеризує його авторське ставлення?

Кругленьким, з підпалкуватим, добре випеченим обличчям, в розтоптаних, з довгими халявами, чоботях, у яких він тонує мало не по пояс.

Бесіда:

- Хто з героїв вам сподобався більше? Чому?
- Як ви розумієте поняття «добро» і «зло»?
- Чи можна чинити зло природі?
- А як ви допомагаєте природі?

Гра «Детективне агентство»:

Учитель читає уривки тексту, де містяться описи зовнішності. Учні повинні назвати того, про кого йдеться у тексті.

1. «Він прокинувся і нащулив вуха: у вогкому струмені вітру долинає сухий, різкуватий звук.»
2. «Приймали вони по хмиз, і їхня смирна конячина залишилася на узліссі.»
3. «Будете розумні, то матимете й собі м'яса, не скривджу.»

Закріплення знань:

- Творча лабораторія школяра.
- Продумати завершення твору:
- Шпичак злякав хлопців.
- Хлопці повідомили охоронців про злочин
- Лист автору від читача.

**Рефлексивно-оцінювальний етап. Кольорова рефлексія.
Самооцінювання та взаємооцінювання.**

Домашнє завдання: Підготуватися до усного твору, зібрати матеріали для творчої роботи «Турбота про світ природи та світ людей.